

Çocuk Edebiyatı

Editörler: Muhammed TUNAGÜR • Mehmet Nuri KARDAŞ

Editörler: Dr. Muhammed TUNAGÜR - Doç. Dr. Mehmet Nuri KARDAŞ

ÇOCUK EDEBİYATI

ISBN 978-625-7582-39-1

DOI 10.14527/9786257582391

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayineimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye’de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000’in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Ağustos 2021, Ankara

Yayın-Proje: Nisanur Uzunlu
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj Sanayi Tic. Ltd. Şti.
Büyük Sanayi I. Cadde 95/1 İskitler/ANKARA
Tel: (0312) 341 10 20
Faks: (0312) 341 30 50

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No:26062

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Çocuk, aile ve toplumların en değerli varlığıdır. Kendine özgü görünüş, kişilik, zihin, dil ve duygu dünyasına sahiptir. Yoğun merak duygusu sayesinde yakın-uzak çevresinde gördüğü, işittiği, dokunduğu tüm nesnelere bilmek, öğrenmek ister. Bu nedenle bebekliğinden itibaren öğrenme çabası içerisinde olur. Ebeveyn ve eğitimcilerin çocuğun öğrenme ihtiyacına cevap verecek, çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik ilkelerine uygun öğrenme ortamları oluşturmaları bu süreçte önem arz etmektedir. Günümüzde çocukların hareket ve oyun alanlarının oldukça kısıtlandığı, çocuklar ve hatta yetişkinler için yeterince güvenli dış ortamların olmadığı düşünüldüğünde bu önem daha da artmaktadır.

Evlere, kapalı ortamlara hapsedilmiş çocukların merak duygusuna ve öğrenme isteğine cevap verecek, onların bilişsel, dilsel ve duyuşsal gelişimlerini destekleyecek, çocuklar için hazırlanmış nitelikli edebiyat ürünlerine duyulan ihtiyaç da her geçen gün artmaktadır. Eğitsel açıdan zengin içeriğe sahip, çocukların ilgi duyduğu, eğlendirirken öğreten çocuk eserlerinin üretilmesinde tüm paydaşlara (Akademisyen, alan uzmanı, yazar, çizer, yayınevi vb.) önemli sorumluluklar düşmektedir.

Eğitimcileri yetiştiren akademisyenlere bu süreçte düşen görevlerden biri, çocuk edebiyatı alanındaki ihtiyaçlarına cevap veren, güncel öğretim programına uygun, nitelikli kaynak eserler meydana getirmektir. İncelemekte olduğunuz eser çocuk edebiyatı alanında araştırmalar yapan alan uzmanı akademisyenler tarafından bu kaygıyla kaleme alınmıştır.

On dört bölümden oluşan eserde sırasıyla, Tarihî Seyir İçerisinde Çocuk ve Çocuk Edebiyatı; Cumhuriyet Dönemi Türkçe Öğretim Programlarında Çocuk Edebiyatı; Çocuğun Beden, Zihin, Dil Gelişimi ve Çocuk Edebiyatının Dil Gelişimindeki Önemi; Çocuk Gerçekliği ve Çocuğa Göre'lik; Çocuk Edebiyatı ve Okuma Alışkanlığı/Kültürü; Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Taşınması Gereken Nitelikler; Yazınsal Çocuk Edebiyatı Türleri; Klasik Eserler ve Çocuk Klasikleri Üzerine Bir İnceleme; Çocuklara Seslenen Diğer Yazınsal Türler ve Dilsel Gereçlerin Çocukların Gelişimlerine Katkıları; Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Yaş Gruplarına Göre Seviyelendirilmesi; Görsel Medya ve Çocuk; Elektronik Çocuk Kitapları (E-Kitap) ve Çizgi Kitaplar; Çocuk Yaratıcılığını Geliştirmeye Yönelik Yazınsal, İletişimsel ve Sosyal Etkinlikler; Çocuk Edebiyatının Çocuklarda Değer Yargıları ve Estetik Gelişimine Katkısı konuları işlenmiştir.

Eserin bölümleri farklı akademisyenler tarafından kaleme alındığı için bölümler arasında farklı üslup ve yaklaşım söz konusudur. Yazıların özgünlüğünü korumak amacıyla üslup ve yaklaşım birliğinin sağlanması yoluna gidilmemiştir.

Bu yönüyle eserin her bölümü bağımsız olarak da okunabilecek bir nitelik taşımaktadır.

Eserin eğitim fakültelerinin başta Türkçe Öğretmenliği olmak üzere Sınıf Öğretmenliği ve Okul Öncesi Öğretmenliği bölümlerinde okutulan Çocuk Edebiyatı derslerini alan öğretmen adaylarına, alanda araştırmalar yapan akademisyenlere, yüksek lisans ve doktora programlarında çocuk edebiyatı dersini alan akademisyen adaylarına yararlı olacağı kanaatindeyiz.

İncelemekte olduğunuz eserin eksiklerinin olduğu muhakkaktır. Siz değerli okuyuculardan ricamız; ilk baskısı yapılan eserle ilgili gözlemlerinizi, deneyimlerinizi, tespit ettiğiniz eksikleri tarafımıza iletmenizdir. Sizlerin tespitleri, görüş ve önerileri esere katkı sunacaktır.

Çalışmanın meydana gelmesinde emeği geçen Türkçe Eğitimi alan uzmanı yazarlara, eseri incelemekte olan siz değerli okuyuculara, eseri özenle baskıya hazırlayan Pegem Akademi çalışanlarına içten teşekkürler...

Editörler

Dr. Muhammed TUNAGÜR
ORCID No: 0000-0002-6427-6431

Doç. Dr. Mehmet Nuri KARDAŞ
ORCID No: 0000-0001-6732-7815

Ağustos, 2021

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Dr. Muhammed TUNAGÜR - Doç. Dr. Mehmet Nuri KARDAŞ

1. BÖLÜM: Tarihi Seyir İçerisinde Çocuk ve Çocuk Edebiyatı

Dr. Muhammed TUNAGÜR - Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-6427-6431

2. Bölüm: Cumhuriyet Dönemi Türkçe Öğretim Programlarında Çocuk Edebiyatı

Dr. Ahmet KARABULUT - Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-2222-4078

3. Bölüm: Çocuğun Beden, Zihin, Dil Gelişimi ve Çocuk Edebiyatının Dil Gelişimindeki Önemi

Bil. Uzm. Sezer KARDAŞ - Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-8933-153X
Doç. Dr. Mehmet Nuri KARDAŞ - Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-6732-7815

4. Bölüm: Çocuk Gerçekliği ve Çocuğa Görelik

Doç. Dr. Bünyamin SARİKAYA - Muş Alparslan Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-8393-7127
Dr. Öğr. Üyesi Süleyman AYDENİZ - Muş Alparslan Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-9277-529X

5. Bölüm: Çocuk Edebiyatı ve Okuma Alışkanlığı/Kültürü

Prof. Dr. Adem İŞCAN - Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-5826-9502
Doç. Dr. Sami BASKIN - Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-4159-5480

6. Bölüm: Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Taşınması Gereken Nitelikler

Doç. Dr. Mustafa KAYA - Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-4755-4994

7. Bölüm: Yazınsal Çocuk Edebiyatı Türleri(Roman, Hikâye, Şiir, Gezi Yazısı, Deneme, Anı, Tiyatro, Biyografi)

Dr. Muhammed TUNAGÜR - Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-6427-6431

8. Bölüm: Klasik Eserler ve Çocuk Klasikleri Üzerine Bir İnceleme

Arş. Gör. Nurullah ESENDEMİR - Yıldız Teknik Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-6841-2552
Doç. Dr. Mehmet Nuri KARDAŞ - Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-6732-7815

9. Bölüm: Çocuklara Seslenen Diğer Yazınsal Türler ve Dilsel Gereçlerin Çocukların Gelişimlerine Katkıları

Dr. Erkan AYDIN - Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0002-6452-6058

10. Bölüm Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Yaş Gruplarına Göre Seviyelendirilmesi

Doç. Dr. Mustafa Said KIYMAZ - Adıyaman Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3821-5499
Esra GÜRLEK - Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID: 0000-0001-5424-6418

11. Bölüm: Görsel Medya ve Çocuk

Doç. Dr. Dilek ÜNVEREN - Süleyman Demirel Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3415-9274

12. Bölüm: Elektronik Çocuk Kitapları (E-Kitap) ve Çizgi Kitaplar

Dr. Aliye Nur ERCAN GÜVEN - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-3646-0231

13. Bölüm: Çocuk Yaratıcılığını Geliştirmeye Yönelik Yazınsal, İletişimsel ve Sosyal Etkinlikler

Doç. Dr. Emine Gül ÖZENÇ - Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3161-4251

14. Bölüm: Çocuk Edebiyatının Çocuklarda Değer Yargıları ve Estetik Gelişimine Katkısı

Doç. Dr. Talat AYTAN - Yıldız Teknik Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-9778-8970
Bil. Uzm. Ayşegül GÖKSEL - Yıldız Teknik Üniversitesi
ORCID ID: 0000-0003-0635-956X

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

TARİHÎ SEYİR İÇERİSİNDE ÇOCUK VE ÇOCUK EDEBİYATI

Giriş.....	1
Çocuk ve Edebiyat.....	1
Çocuk Edebiyatı.....	3
Çocuk Edebiyatı Tartışmaları	7
Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Öğretimi.....	10
Çocuk Edebiyatının Tarihî Seyrine Bir Bakış	12
Dünya'da Çocuk Edebiyatı	12
Türkiye'de Çocuk Edebiyatı.....	15
Bölüm Özeti	20
Bölüm Değerlendirme Soruları.....	21
Kaynakça	22

2. BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÇOCUK EDEBİYATI

Giriş.....	25
Çocuk Edebiyatı	27
Cumhuriyet Dönemi Türkçe Dersi Öğretim Programları ve Çocuk Edebiyatı	28
İlköğretim I. Kademe Türkçe Öğretim Programları.....	29
1924 İlk Mektep Türkçe Dersi Müfredat Programı	29
1926 İlk Mektep Türkçe Dersi Müfredat Programı	29
1930 İlk Mektep Türkçe Dersi Müfredat Programı	30
1936 İlk Mektep Türkçe Dersi Müfredat Programı	31
1948 İlkokul Türkçe Dersi Müfredat Programı.....	32
1968 İlkokul Türkçe Dersi Müfredat Programı.....	33
İlköğretim II. Kademe Türkçe Öğretim Programları	34
1924 Lise Birinci Devre Müfredat Programı	34
1929 Ortamektep Türkçe Programı.....	35
1931 – 1932 Ders Senesi Tadilatlı Ortamektep Türkçe Programı	36

1938 Ortaokul Türkçe Programı	37
1949 Ortaokul Türkçe Programı	37
1962 Ortaokul Türkçe Programı	38
1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı	39
2005 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı	40
2015 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı	42
2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı	44
Bölüm Özeti	49
Bölüm Değerlendirme Soruları	49
Kaynakça	50

3. BÖLÜM ÇOCUĞUN BEDEN, ZİHİN, DİL GELİŞİMİ VE ÇOCUK EDEBİYATININ DİL GELİŞİMİNDEKİ ÖNEMİ

Giriş	51
Çocuğun Gelişim Özellikleri	53
Çocuğun Fiziksel Gelişimi	53
Çocuğun Zihinsel Gelişimi	56
Çocuğun Dil Gelişimi	60
Çocuk Edebiyatı	64
Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Temel Dil Becerilerinin Geliştirilmesindeki Önemi	66
Çocuğun Fiziksel, Zihinsel ve Dilsel Gelişimini Desteklemek İçin Öneriler	71
Bölüm Özeti	73
Bölüm Değerlendirme Soruları	75
Kaynakça	76

4. BÖLÜM ÇOCUK GERÇEKLİĞİ VE ÇOCUĞA GÖRELİK

Giriş	79
Çocuk Gerçekliği	79
Çocuk Gerçekliği Nedir?	79
Çocuk Gerçekliği Nasıl ve Nereden Doğar?	81
Çocuk Gerçekliği Değişkenlik Gösterebilir mi?	81
Çocuk Gerçekliğine Birkaç Örnek mi?	82

Çocuk Gerçekliğinde Yazarların Dikkat Etmesi Gereken Hususlar Nelerdir?	83
Çocuk Edebiyatı Ürünlerinde Çocuk Gerçekliğini Yansıtmada Yardımcı Olan Unsurlar Nelerdir?	84
Çocuğa Göre'lik	85
Dış Yapı Özellikleri	88
Boyut.....	88
Kâğıt.....	88
Kapak.....	89
Harfler	89
Sayfa Düzeni	89
Resimler.....	90
İç Yapı Özellikleri	91
Konu ve Tema.....	91
Kahramanlar ve Karakterler	91
Dil ve Anlatım	93
İleti	94
Bölüm Özeti	95
Bölüm Değerlendirme Soruları.....	96
Kaynakça.....	97

5. BÖLÜM ÇOCUK EDEBİYATI VE OKUMA ALİŞKANLIĞI/KÜLTÜRÜ

Giriş.....	99
Çocuklarda Okuma Kültürü/Alışkanlığı Edinimi	100
Okuma Kültürü Ediniminde Ailenin Rolü	102
Okuma Kültürü Ediniminde Öğretmenin Rolü.....	103
Okuma Kültürü Ediniminde Türkçe Eğitiminin Etkisi.....	105
Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Okuma Kültürü Edinimine Etkisi	107
Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler	109
Okul Öncesi Dönem Türk Çocuk Edebiyatı Örnekleri	110
İlkokul Dönemi Türk Çocuk Edebiyatı Örnekleri.....	110
Ortaokul Dönemi Türk Çocuk Edebiyatı Örnekleri	112
Bölüm Özeti	113
Bölüm Değerlendirme Soruları.....	115
Kaynakça.....	116

6. BÖLÜM ÇOCUK EDEBİYATI ESERLERİNİN TAŞIMASI GEREKEN NİTELİKLER

Giriş.....	117
Çocuk Edebiyatı Yapıtlarında Bulunması Gereken Özellikler	118
Dış Yapı (Biçim) Özellikleri	118
Boyut.....	119
Kapak	120
Cilt.....	121
Kâğıt	121
Harfler/Punto	122
Sayfa Düzeni	122
Resim/Resimleme	123
Kitabın Kimliği.....	125
İç Yapı (İçerik) Özellikleri	126
Konu	126
Tema/İzlek.....	128
Karakterler/Kahramanlar.....	130
Plan	132
İleti/Mesaj	133
Dil ve Anlatım	134
Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Dayanması Gereken Eğitsel İlkeler.....	136
Bölüm Özeti	138
Bölüm Değerlendirme Soruları.....	139
Kaynakça.....	140

7. BÖLÜM YAZINSAL ÇOCUK EDEBİYATI TÜRLERİ (Roman, Hikâye, Şiir, Gezi Yazısı, Deneme, Anı, Tiyatro, Biyografi)

Giriş.....	143
Roman.....	144
Hikâye	148
Şiir.....	156
Gezi Yazısı	160
Anı	165
Deneme.....	167
Tiyatro.....	169

Biyografi	176
Bölüm Özeti	177
Bölüm Değerlendirme Soruları.....	178
Kaynakça.....	178

8. BÖLÜM KLASİK ESERLER VE ÇOCUK KLASİKLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Giriş.....	181
Klasik Eser	182
Çocuk Klasikleri	183
Çocuk Klasiklerinin Taşınması Gereken Özellikler.....	185
Başlıca Çocuk Klasikleri.....	188
Kaşığı.....	188
Çalığışu.....	188
Ömer'in Çocukluğu.....	189
Şermin	189
Eşref Saat	190
Robinson Crusoe.....	190
Çocuk Kalbi	190
Balonla Beş Hafta	191
Ay'a Yolculuk.....	191
İki Yıl Okul Tatili.....	191
80 Günde Devr-i Âlem	192
Beyaz Diş	192
Momo.....	193
Şeker Portakalı.....	193
Demiryolu Çocukları.....	193
Robin Hood.....	194
Küçük Prens.....	194
Alice Harikalar Diyarında.....	194
La Fontaine Masalları	195
Ezop Masalları	195
Tom Sawyer.....	195
Güliver'in Seyahatleri	196
İki Şehrin Hikâyesi.....	196
Define Adası.....	196

Oliver Twist.....	197
Don Kişot	197
Pollyanna.....	197
Pinokyo.....	198
Heidi.....	198
Küçük Kara Balık	199
Bölüm Özeti	199
Bölüm Değerlendirme Soruları.....	200
Kaynakça.....	200

9. BÖLÜM

ÇOCUKLARA SESLENEN DİĞER YAZINSAL TÜRLER VE DİSEL GEREÇLERİN ÇOCUKLARIN GELİŞİMLERİNE KATKILARI

Giriş.....	203
Çocuklara Seslenen Diğer Yazınsal Türlerin Çocuk Gelişimine Katkıları	204
Masal.....	205
Masalın Çocuk Gelişimine Katkısı	207
Çocuk Masallarında Bulunması Gereken Nitelikler	208
Fabl.....	210
Fablın Çocuk Gelişimine Katkısı	211
Efsane.....	214
Efsanelerin Çocuk Gelişimine Katkıları	215
Destan	219
Destanların Çocuk Gelişimine Katkıları	221
Çocuklara Seslenen Dilsel Gereçlerin Çocukların Gelişimlerine Katkıları	223
Bilmece	223
Bilmecenin Çocukların Gelişimine Katkısı	224
Tekerleme	225
Tekerlemenin Çocukların Gelişimine Katkısı.....	226
Sayışmaca	228
Ninni.....	229
Bölüm Özeti	230
Bölüm Değerlendirme Soruları	230
Kaynakça	231

10. BÖLÜM ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNİN YAŞ GRUPLARINA GÖRE SEVİYELENDİRİLMESİ

Giriş.....	233
0-2 Yaş Grubu (Bebeklik Dönemi).....	235
3-6 Yaş Grubu (İlk Çocukluk-Okul Öncesi Dönemi)	238
6-10 Yaş Grubu (İkinci Çocukluk-İlköğretim Dönemi)	240
10-15 Yaş Grubu (İlk Gençlik-Orta Öğretim Dönemi)	242
15 Yaş ve Sonrası Grubu (Ergenlik-Gençlik Dönemi)	245
Bölüm Özeti	247
Bölüm Değerlendirme Soruları	248
Kaynakça.....	248

11. BÖLÜM GÖRSEL MEDYA VE ÇOCUK (Çocuklar İçin Çizgi Film/Çizgi Sinema/Animasyon)

Giriş.....	251
Çizgi Filmlerin Gelişimi	251
Medya ve Çocuk Gelişim Aşamaları Bağlamında Ele Alınabilecek Kuramlar	254
Sosyal Öğrenme Kuramı	255
Sosyal Bilişsel Kuram	256
Bilişsel Kuram	258
Ahlaki Gelişim Teorisi.....	258
Yetiştirme Kuramı	260
Alımlama Kuramı.....	261
Eleştiri Kuramı	262
Çocuklar Çizgi Filmlerden Nasıl Etkilenir?.....	262
Çizgi Filmler ile Çocuklarda Tutum ve Davranış İlişkisi	265
Çizgi Filmler, Toplumsal Cinsiyet Roller ve Sosyalleşme	268
Çizgi Filmlerin Çocuklar Üzerindeki Olumlu Etkileri.....	269
Bölüm Özeti	272
Bölüm Değerlendirme Soruları.....	273
Kaynakça.....	273

12. BÖLÜM

ELEKTRONİK ÇOCUK KİTAPLARI (E-KİTAP) VE ÇİZGİ KİTAPLAR

Giriş.....	277
Elektronik Çocuk Kitapları (E-Kitap)	278
Özellikleri.....	280
Örnekleri	281
Çizgi Kitaplar	284
Özellikleri.....	285
Örnekleri	288
Bölüm Özeti	290
Bölüm Değerlendirme Soruları	290
Kaynakça.....	291

13. BÖLÜM

ÇOCUK YARATICILIĞINI GELİŞTİRMeye YÖNELİK YAZINSAL, İLETİŞİMSSEL VE SOSYAL ETKİNLİKLER

Giriş	293
Yaratıcılık Kavramı.....	293
Çocuklarda Yaratıcılık ve Yaratıcı Süreç Modeli	295
Çocuk Yaratıcılığını Geliştirmeye Yönelik Yazınsal Etkinlikler	296
Okul Dergilerinde Yazı Yazma	297
Şiir Yazma/Okuma	297
Hikâye (Öykü)-Masal Yazma.....	298
Resim Yapma/Tamamlama	298
Özdeyiş-Atasözü-Slogan Oluşturma	299
Günlük Yazma/Tutma.....	299
Mektup Yazma	300
Anı Yazma	300
Empati Becerisini Geliştirici Etkinlik Yazma	300
Çocuk Yaratıcılığını Geliştirmeye Yönelik İletişimsel ve Sosyal Etkinlikler.....	301
Oyun	301
Müzik	302
Drama	303
Tiyatro.....	304
Sportif Aktiviteler.....	305
Okul Dışındaki Ortamlara Yönelik Geziler	305
Ders Dışı Etkinlikler	306

Bölüm Özeti	306
Bölüm Değerlendirme Soruları	307
Kaynakça.....	307

14. BÖLÜM ÇOCUK EDEBİYATININ ÇOCUKLARDA DEĞER YARGILARI VE ESTETİK GELİŞİMİNE KATKISI

Giriş.....	311
Değer ve Değer Yargısı.....	312
Değerlerin Özellikleri	313
Değerlerin Sınıflandırılması.....	314
Yüksek Değerler.....	314
Araç (İkincil) Değerler	314
Davranış Değerleri	315
Estetik.....	315
Estetikle İlgili Başlıca Kavramlar.....	316
Estetiğin Temel Problemleri.....	317
Çocuklarda Değer Yargısı ve Estetik Duyarlık Gelişimi	318
Türkçe Öğretim Programı'nda Değerler ve Estetik.....	319
Değerlere Dair Hususlar	319
Estetikle İlgili Hususlar.....	320
Çocuk ve Çocuk Edebiyatı	321
Çocuk Edebiyatının Çocuklarda Değer Yargıları ve Estetik Gelişimine Katkısı	321
Bölüm Özeti	323
Bölüm Değerlendirme Soruları	324
Kaynakça.....	324
Yazarlar Hakkında	327

1. BÖLÜM

TARİHÎ SEYİR İÇERİSİNDE ÇOCUK VE ÇOCUK EDEBİYATI

Dr. Muhammed TUNAGÜR - Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-6427-6431

“Bir insanın anavatanı çocukluğudur.”

Epictetus

Giriş

İnsanlık tarihi boyunca yaşanan gelişmeler bireyin bilişsel, zihinsel, duyuşsal ve sosyal özellikleri, ihtiyaçları ve yaşamdan beklentileri üzerinde etkili olmaya devam etmektedir. Geçmiş dönemlere ve özellikle Ortaçağ'a bakıldığında çocukların yetişkinler gibi görülmesi ve bu doğrultuda çocukların edebi bir yapıta ihtiyaç duymalarının göz ardı edilmesi, çocuk edebiyatı ve ürünlerinin çok geç doğmasına zemin hazırlamıştır.

Çocukların bilişsel, duyuşsal ve ruhsal olarak yetişkinlerden farklı olmaları doğal olarak beklenti ve ihtiyaçlarını da farklı kılmaktadır. Özellikle çocukların gelişimsel dönemlerinin etkilenme ve biçimlendirmeye açık olduğu düşünüldüğünde, çocuklara yönelik bir edebiyatın gereklilik olduğu görülmektedir. Çünkü edebiyat, çocuklara hiç karşılaşmadıkları farklı dünyaların içerisinde birçok deneyim ve yaşamla karşılaşma olanağı sunar. Bu doğrultuda çocuklar; çevreyi ve dünyayı anlamaya, kavramaya çalışarak kendi bakış açıları doğrultusunda dünyayı keşfetme, çıkarım yapma ve karşılaştırma imkânı yakalar. Ayrıca edebiyatın sunduğu dünyadan hareketle çocuklar, bilgi ve deneyimlerle örülü yaşantıları gerçek yaşamla ilişkilendirerek farklı perspektifler kazanır. Böylece yüzyıllardır varlığını sürdüren olayların, durumların ve yaşantıların tanığı, taşıyıcısı ve sentezcisi olur.

1. Çocuk ve Edebiyat

Çocuk, farklı gelişimsel ve bilişsel özelliklere sahip, ilgi alanına ve algılarına göre tepkiler veren, sorgulayan ve merak eden kendine has bir varlık olarak ta-

nımlanabilir (Arıcı, 2018). Çocuk büyük olarak görülen bir şeyin küçülmesi değil büyümeye hazır bir varlığın oluşumunu tamamlamasıdır. Çocukları küçük gören toplumlarda, kendini gerçekleştirmiş bireylerin yetiştiğini söylemek zordur. Bu nedenle çocuklara özenle yaklaşarak onların tüm duygu ve düşüncelerine önem verilmesi gerekmektedir (Yücel, 1998). Çocuk fiziksel, zihinsel ve gelişimsel açıdan bir yetişkine göre daha geride olsa da zayıf ve küçük görülebilecek bir varlık değildir. Çocuklar yetişkinlerin erişemeyeceği bir hayal dünyasına ve her şeyin olabileceğine dair sınırsız düşünce ve dünyaya sahiptir. Çocukları bu dünya gerçekliğinden uzaklaştıran ve onlara olumsuz bir bakış açısı sunan kişiler maalesef yetişkinlerdir. Nitekim çocukların hayal ve ufukları, yetişkinlere de farklı bakış açıları sunacak kadar zengindir (Baş, 2015). Bu doğrultuda çocuğu tanımak ve çocuk gerçekliği ile yüzleşmek, bireyin dünyayı ve yaşamı tanıması ile ilgilidir. Bireyin çocuğu tanımaya çalışmasındaki bu serüven onun heyecanını, merakını, hayranlığını ve duygularını geliştirir. Böylece birey kendisine yönelerek benliği ile baş başa kalır. Bireyin bu yolculuğu çocuğu araştırmaya, bilmeye ve sorgulamaya sürükler (Taşdelen, 2014).

Günümüzde çocukluk algısı tümenden değişmiş, çocuğun bir birey olduğu kabul edilmiş ve çocuğa verilen önem artmıştır. Bu önem çocuğun zihinsel, fiziksel ve ruhsal değişim ve gelişimleri ile yakından ilgilenme durumunu ortaya çıkarmıştır. Böylece çocuk ve çocukluk özel ve müstakil bir disiplin hâline gelmiştir (Arıcı, 2018).

Dünyada çocuk kavramının değişmesinde etkili olan etkenlerden biri de kültürlerarası etkileşimdir. Avrupalı düşünürlerin, Doğu medeniyeti ve İslam kültürünü incelemesi ile çocuk algısına ilişkin yaklaşımlarının değiştiği görülmüş ve bu doğrultuda çocuk üzerine çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Özellikle bu konuda en önemli araştırmaları dönemin aydınlarından Jean Jacques Rousseau yapmıştır. Rousseau, çocukların yetişkinlerden ruhsal, fiziksel ve zihinsel olarak birçok farklılık taşıdığını ortaya koymuş ve çocukluk dönemini tabiatın doğallığına benzeterek bu evrenin saflığını, güzelliğini ve doğallığını ifade etmiştir (Onur, 1993).

Edebiyat; çocukta edebî bir hassasiyetin oluşmasına, yaşama, çevreye ve insan ilişkilerine deneyimler sunmasına olanak sağlayan ve yaşam boyunca kişinin beslenebileceği sınırsız bir kaynaktır (Alver, 2005). Edebiyat içinde bulunduğu toplumun tarihi, kültürü ve değerlerinden beslenir. Bu nedendir ki öğrenmenin ve yetişmenin en önemli kritik evresi olarak kabul edilen çocukluk döneminde edebî metinlerden ve edebiyattan yararlanılması, çocukların bireysel ve toplumsal gelişimlerine olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir (Sever, 2010). Çünkü edebiyat yetişkinlerin gelişiminde önem arz ettiği kadar çocukların gelişimlerinde de oldukça önemlidir. Bu sebeptendir ki birtakım yazarlar hem dünya edebiyatında